

Az 1849. október 6-i aradi vértanúkra emlékezünk

Az aradi vesztőhely

A magyar honvéd hadsereg 13 tábornokát 1849. október 6-án hajnalban végezték ki: Aulich Lajos, Török Ignác, Láhner György, Schweidel József, Kiss Ernő, Dessewffy Arisztid, Damjanich János, Nagysándor József, Vécsey Károly, Knézic Károly, Poeltenberg Ernő, Lázár Vilmos, és Leiningen Károly.

Az aradi vár a Maros bal partján épült, hatszögletű erőd, a folyó majdnem körülöleli. Az ítéletet október 6-án reggel hajtották végre. Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, Dessewffy Arisztidet és Lázár Vilmost a vár VI. kapuja mellett, a vár sáncában agyonlőtték.

A bitófára ítelt 9 fogolyért visszamentek a várba. A Hármaskapun át az Újarad felé vezető útra tértek. Damjanichot, mert lába törött volt, szekéren vitték. Durván faragott közel két és fél méter magas oszlopokhoz kísérték őket. Elsőként Poeltenberget szőlította a porkoláb. Aztán sorrendben Török, Láhner, Nagysándor József, Leiningen, Aulich, Damjanich és Vécsey életét oltották ki. Elrettentő példaként estig függték a bitófán, majd négy újaradi paraszttal gödröket ástak az akasztófák tövébe, és ide temették a nemzet halottait.

Mi történt később a halottakkal? Még a kivégzés éjjelén barátok, hozzátartozók megvesztegették az öröket, és kiásták Damjanich, Láhner, Leiningen és Vécsey testét. Vécseyt ideiglenesen az aradi temetőbe hantolták el, majd 1916-ban az aradi Művelődési Palota kriptájába szállították át. Leiningent először az Urbán család monyoródi birtokára temették. 1876-ban özvegye Borosjenőre vitette, az Atzél-féle kriptába. Damjanich és Láhner tetemét a Csernovics család mácsai birtokán helyezték nyugalomra. Kiss Ernő unokatestvére megvesztegette az öröket, az aradi temetőben temettette el a tábornok holttestét. 16 év múlva a család a vajdasági Eleméren (Szerbia) sírboltot építtetett és ide helyezték el, ma is itt nyugszik. Dessewffy 1850 tavaszáig feküdt az aradi sánc árkában. Ekkor öccse lefizetett néhány tisztviselőt, és Margonyán temettette el családi sírboltba.

A vár sáncaiban 1912 májusában kezdtek kutatni. Hamarosan két sír körvonalaira bukkantak. 1913-ban a VI. kapu közelében rátaláltak Schweidel és Lázár földi maradványaira. 1932-ben a nagy aradi árvíz után a Maros gátjának erősítésekor véletlenül ráakadtak a bitófák helyére és a mellékük temetett tábornokokra. Sorban feltárták Aulich, Nagysándor József, majd Knézic sírját. A csontokat az aradi temető Steiner-féle kriptájába vitték. 1933 őszén Török és Poeltenberg csontjait is megtalálták és ebbe a kriptába temették. A gyásznapi 125. évfordulóján (1974) mind a tizenegy vértanú csontjait az újonnan épített emlékmű talapzatánál kialakított kriptában helyezték el. Csak Kiss Ernő és Dessewffy Arisztid nyugszik Eleméren, illetve Margonyán. Nem hagyhatjuk ki Lenkey János tábornokot, aki az aradi vár foglya volt, de mivel megőrült, ügyében nem hoztak ítéletet. 1851 februárjában hunyt el és 1936-ig az aradi temetőben feküdt, majd áthozták szülővárosába, Egerbe. Hasonlóképpen nem feledkezhetünk meg Kazinczy Lajos ezredestől, a nagy nyelvújító, költő és író Kazinczy Ferenc fiáról, akit 1849. október 25-én lőttek főbe az aradi vár sáncában. Ő az egyetlen, akit még nem tártak fel, és nem temettek el tisztességesen. Az aradi emlékezők e napon egy szál virágot dobnak a vár árkába. Hátha akad

olyan civil szervezet vagy magyar-román kormányközi egyezség, amelyik magára vállalja Kazinczy Lajos tetemének felkutatását, mivel ő az egyetlen, aki ma is jeltelen sírban fekszik.

Laczkó-Szentmiklósi Endre